

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Затверджую

Т.в.о. декана юридичного факультету
Надія МОСКАЛЮК

«31» 08 2023 р.

Затверджую

В.о. проректора з науково-педагогічної
роботи

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

«31» 08 2023 р.

Затверджую

Директор Навчально-наукового
інституту новітніх освітніх технологій
Святослав ПИТЕЛЬ

«31» 08 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Етичні стандарти правничої професії»

ступінь вищої освіти – магістр

галузь знань – 08 Право

спеціальність – 081 Право

освітньо-професійна програма – “Право”

кафедра теорії та історії держави і права

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	2	30	15	5	8	62	120	2 сем.
Заочна	1	2	4	2	-	-	114	120	2 сем.

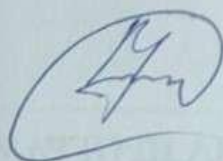
Тернопіль – ЗУНУ, 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право, затвердженої Вченою радою ЗУНУ, протокол № 10 від 23.06.2023 р.

Робочу програму склав доктор історичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Андрій ГРУБІНКО

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол № 1 від 30.08.2023 р.

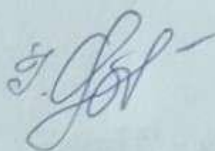
В.о. завідувача кафедри

Наталія ЧУДИК

Розглянуто і схвалено групою забезпечення спеціальності 081 Право, протокол № 1 від 31.08.2023 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності

Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

Гарант ОП

Валентина СЛОМА

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“Етичні стандарти правничої професії”

1. Опис навчальної дисципліни

Дисципліна “Етичні стандарти правничої професії”	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4	Галузь знань – 08 Право	Статус дисципліни (обов’язкова). Мова навчання українська.
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 081 Право	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15 год.</i> <i>Заочна – 2 год.</i>
Загальна кількість годин – 120		Самостійна робота: <i>Денна – 70 год., в тому числі тренінг – 4 год.,</i> <i>КПЗ – 4 год.</i> <i>Заочна – 114 год.</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 5 год.</i>
Тижневих годин – 7 годин, з них аудиторних – 4 годин.		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання вивчення дисципліни

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти здатності ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування, здатності розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника та доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

2.2. Завдання вчення дисципліни:

- удосконалити здатність застосовувати отримані теоретичні знання та практичні навички щодо розуміння сутності фундаментальних європейських, і як їх складової – національних правових цінностей у професійній діяльності юриста, здатності використовувати, утверджувати і розвивати в професійній діяльності такі правові цінності як свободу, справедливість, рівність, демократію, правопорядок, законність, верховенство права тощо, вирішувати питання про їх застосування у правозастосовчій діяльності;
- розвинути здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного і функціонального з'ясування змісту норм права, спираючись на правові цінності та керуючись етико-професійними стандартами діяльності юриста;
- виробити вміння утвердження та дотримання етичних стандартів юридичної діяльності, стандартів професійної незалежності як із правової, так і з морально-етичної позиції, вміння використання морально-етичних норм та правил поведінки у конкретних життєвих та службових ситуаціях;
- оволодіти навиками оцінки своїх вчинків та вчинків оточуючих з позицій норм професійної етики та моралі; здатністю до поведінки у колективі та з громадянами відповідно до норм професійного етикету;
- досягнути високого рівня морального виховання і самовиховання, ділового спілкування керівників і підлеглих, міжособистісних відносин між колегами;
- здобути можливість аналізувати соціально значимі проблеми і процеси з позиції морально-етичних цінностей та норм, здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.
- сформувані здатність виявляти складні правові проблеми, виражено і аргументовано дискутувати (як з фахівцями, так і нефахівцями) щодо різних шляхів їхнього вирішення та пропонувати власні обґрунтовані варіанти для їх розв'язання, визначати законні способи та форми прийняття рішень щодо морально-етичних проблем у професійній діяльності;
- набути здатності доносити ідеї, зміст проблем, аргументувати варіанти їх вирішення, давати юридичну та морально-етичну оцінку фактам порушень норм професійної етики.

2.3 Найменування компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність проводити дослідження на відповідному рівні;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення дисциплін ступеня вищої освіти бакалавр.

2.5 Результати навчання.

Програмні результати навчання, здобуті під час вивчення дисципліни «Етичні стандарти правничої процесії», дозволяють студентам в процесі професійної реалізації:

- оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання;
- співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами;
- дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи загальної та професійної етики

Тема 1. Етика як наука про мораль. Право і мораль

Етика як філософська наука, яка вивчає і досліджує природу, сутність, виникнення, розвиток, структуру, функції моралі та її прояви в різноманітних сферах діяльності. Завдання етики. Специфіка етики як науки про мораль. Тракткування моралі, виокремлення її своєрідності та призначення як зміст етики.

Мораль як специфічний спосіб регулювання поведінки людини. Ознаки моралі. Міра проявлення моральних сил особистості. Структура морального фактора. Моральне регулювання відносин між людьми. Орієнтуюча, світоглядна, виховна та інші функції моралі.

Єдність та відмінність моралі і права у життєдіяльності суспільства, соціальних спільнот та особистості. Специфіка морального фактора для окремих юридичних спеціальностей.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 12, 15, 17, 22, 29, 32, 34, 37, 39, 41, 44, 47, 49, 50, 52, 53, 56.

Тема 2. Основні етичні категорії і цінності етики

Категорії етики як загальні поняття, що відображають суттєві сторони і моменти моралі.

Становлення юридичної етики як науки в Україні. Юридична етика козацької держави. Юридична етика на українських землях, що перебували в складі Російської та Австро-Угорської імперій. Юридична етика України радянського періоду та незалежної України.

Юридична етика на міжнародно-правовому рівні. Міжнародні стандарти професійної діяльності юриста. Загальна декларація прав людини ООН та інші міжнародні акти.

Добро і зло як основні категорії науки етики. Особливості етичних категорій. Категорії етики як найзагальніші поняття про мораль: добро і зло, справедливість, совість, моральний ідеал, моральна оцінка, моральні почуття, моральні погляди, моральні якості, моральна діяльність, моральні відносини, сфера дії моралі, моральні цінності, моральний конфлікт, моральний вибір, моральна культура, моральний обов'язок, моральні вимоги, моральне переконання, моральна свобода, моральна відповідальність, етичне мислення, моральні потреби, моральний вчинок, моральна свідомість та ін. Моральні категорії ніколи не мають логічно закінченого змісту. Їх місце в праві. Реалізація моральних явищ на рівні свідомості у вигляді конкретних почуттів.

Міра проявлення моральних сил особистості. Структура морального фактору. Специфіка морального фактору для окремих юридичних спеціальностей.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 17, 21, 22, 29, 32, 36, 37, 41, 43, 46, 48, 50, 52, 54.

Тема 3. Сутність і завдання професійної етики юриста

Професійна етика як один з підрозділів науки про мораль. Предмет професійної етики. Визначення змісту і завдань професійної етики юриста. Соціальне призначення і моральний сенс юридичної професії. Історія становлення професійної етики як науки.

Об'єкт та особливості діяльності професії правника. Моральні засади діяльності представників юридичної професії. Поняття і роль принципів моралі. Принцип колективізму та індивідуалізму, їх розумне поєднання. Гуманізм і справедливість - як моральні принципи професійної діяльності юриста

Національне законодавство, що регулює морально-етичні засади поведінки юриста. Регулювання етики юриста нормативними актами професійних організацій та об'єднань. «Основні засади професійної етики юристів України».

Міжнародно-правові документи, що регламентують моральні принципи юридичної діяльності. Стандарти незалежності юридичної професії. Деонтологічний кодекс.

Законодавство окремих країн щодо етичних норм юридичної професії. Морально-етичний кодекс поліції США. Положення про етичні принципи поліцейської служби Великобританії.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 17, 21, 22, 23, 25, 29, 32, 34, 39, 40, 44, 49, 51, 54, 55.

Тема 4. Моральна культура як система ціннісних показників діяльності юриста

Моральна культура особистості: ціннісний та регулятивний аспекти. Моральна культура особистості як міра її моральної соціалізації. Рівні моральної культури особистості. Діяльнісно-психологічні елементи культури особистості: потреби людини, рівень знань, переконання, світогляд, вміння і навички, саморозвиток,

Структура та особливості моральної культури юриста. Моральна культура особистості як міра її моральної соціалізації. Структура моральної культури особистості. Культура почуттів. Культура поведінки. Моральні вимоги до професійної діяльності юриста. Основані правила етичної поведінки юриста.

Морально-професійні деформації, суб'єктивні та об'єктивні, зовнішні і внутрішні фактори їх виникнення. Загально-професійні та спеціально-професійні деформації. Прояви професійної деформації в юридичній професії. Правовий нігілізм, емоційна холодність та цинізм, зниження культури спілкування, установка на «обвинувальний ухил», правовий ригоризм, закритість та прагнення до зайвої секретності, засвоєння кримінальної субкультури, спрощення ділового спілкування, застосування владних методів впливу. Професійні деформації працівників органів правопорядку.

Засоби корекції професійної деформації. Діагностика професійної деформації. Проблеми і напрями профілактики морально-професійних деформацій юристів.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 29, 33, 34, 38, 40, 41, 44, 45, 49, 50, 54.

Змістовий модуль 2. Застосування етичних стандартів правника в професійній діяльності

Тема 5. Етичні стандарти у здійсненні правосуддя

Поняття та значення судової етики. Суспільне призначення суду. Етична культура судового процесу. Моральна культура, її сутність і форми. Етичні принципи на стадії судового спору у кримінальному і цивільному процесі (спільні та особливі риси).

Етика судового процесу. Етична культура судового процесу як засіб, що сприяє здійсненню правосуддя та виконанню виховних задач. Моральні вимоги до судді. Моральні аспекти відношення судді до підсудного, потерпілого та інших учасників процесу.

Моральний зміст вироку. Право на судову помилку.

Судовий етикет. Судова риторика. Дотримання правил етикету в судовому процесі.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 36, 39, 43, 46, 47, 50, 52, 54, 56.

Тема 6. Етика діяльності слідчого

Загальна характеристика моральних вимог до слідчих. Діяльність слідчого як невід'ємна частина кримінального судочинства. Необхідність поєднання інтересів слідства і морально-етичних правил, що обумовлюється наявністю владних повноважень при провадженні слідства. Моральні якості слідчого.

Специфіка реалізації моральних норм у діяльності слідчого. Етика слідчих дій. Моральна культура слідчого під час проведення слідчих дій та контактування з учасниками процесу. Дії слідчого у рамках досудового розслідування. Спілкування слідчого з потерпілими.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 43, 45, 47, 50, 54, 56.

Тема 7. Етика діяльності прокурора

Завдання і напрямки прокурорської діяльності. Соціальні функції прокуратури. Проблема моральної оцінки діяльності прокурора в зв'язку з виконанням процесуальної функції обвинувачення. Моральні вимоги до прокурорів. Моральний аспект правових обов'язків прокурора.

Спеціальні професійні властивості мислення прокурора.

Відмежування від обвинувального ухилу та зміни правової позиції як деформаційне явище. Питання виявлення і усунення слідчих помилок при попередньому розгляді кримінальної справи.

Основні вимоги до професійної поведінки прокурора. Етика взаємовідносин прокурора зі слідчим, судом, захистом та іншими учасниками процесу для успішного здійснення кримінального судочинства. Прокурор як учасник судового процесу.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 38, 39, 40, 43, 44, 45, 48, 49, 51, 54, 55.

Тема 8. Проблеми адвокатської етики

Етичні засади адвокатської діяльності як результат вияву її специфіки. Етичні вимоги до адвокатів. Культура поведінки адвоката у відносинах з іншими учасниками судового процесу. Дотримання норм адвокатської етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвоката.

Етика захисту. Моральні вимоги і принципи захисту. Принцип презумпції невинуватості як моральна підстава права на захист. Поняття «етики адвоката». Моральні проблеми відмови адвоката від прийняття справи до захисту. Принцип презумпції невинуватості,

Етичні аспекти надання консультацій адвокатом. Принципи професійної етики адвоката. Моральні аспекти адвокатської таємниці. Адвокат і клієнт – етика довіри. Правові відносини між адвокатом і судом у цивільному судочинстві.

Коректність по відношенню до суду, обвинувачення, свідків. Заборона на провокаційні запитання.

Відповідальність за порушення Правил адвокатської етики.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 37, 39, 42, 44, 46, 48, 50, 52, 53.

Тема 9. Проблеми етики в нотаріаті

Етичні принципи професійної поведінки сучасного нотаріуса. Стандарти професійної етики нотаріуса. Морально-етичні зобов'язання нотаріуса. Принципи професійної діяльності нотаріуса в Україні: незалежність, законність, об'єктивність та неупередженість, перевага інтересів фізичних та юридичних осіб, конфіденційність, добросовісність, чесність, повага до професії, культура поведінки.

Правила професійної етики нотаріуса. Морально-психологічні аспекти діяльності нотаріуса. Професійно-етичні правила поведінки нотаріуса в умовах розвитку інформаційних технологій.

Етичні засади відносин «адвокат – нотаріус»

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 38, 40, 43, 45, 47, 49, 53, 55.

Тема 10. Доброчесність як морально-етична складова діяльності юриста

Доброчесність як моральна цінність та імператив. Доброчесність як правовий режим і правовідносини.

Доброчесність в системі підготовки (навчання) юристів. Академічна доброчесність. Нова правнична освіта. Доброчесність в науковій діяльності юриста. Плагіат, антиплагіат.

Дотримання стандартів доброчесності у всіх публічних проявах життя і професійної діяльності юриста. Доброчесність державного службовця. Принцип доброчесності в правосудді. Доброчесність в професії адвоката.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 36, 38, 39, 40, 41, 45, 47, 49, 50, 53, 56.

Тема 11. Етика ділового спілкування і діловий етикет

Моральна культура спілкування. Відкритість і замкненість, монологічність і діалогічність людської особистості. Спілкування як спосіб буття людини. Етика ділового спілкування як сума морально-етичних вимог, принципів, норм і правил.

Різноманітність передумов і вимірів людського спілкування: толерантність, повага, співчуття, дружба, любов.

Моральна спрямованість спілкування. Моральне спілкування як стійкі зв'язки між людьми, основою яких є панівна в суспільстві моральність, духовна потреба в морально-психологічному взаєморозумінні. Різноманітність передумов і вимірів людського спілкування:

толерантність, повага, пошана, самоповага, співчуття, дружба, любов, спів страждання, товариськість, співпереживання, милосердя. Самотність. Готовність до спілкування та її передумови.

Вимоги до проведення ділових розмов, зустрічей, переговорів. Службові відносини, мікроклімат в колективі. Культура спілкування й етикет. Зовнішні правила моральних відносин. Доброзичливість, тактовність, делікатність, ввічливість як невід'ємні елементи ділового (професійного) спілкування. Професійний такт – поняття, прояв, необхідність. Спілкування, діяльність, пізнання. Етика ділового спілкування в екстремальних ситуаціях.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 38, 42, 43, 45, 48, 54.

Тема 12. Естетична культура юриста

Поняття естетики. Призначення правової естетики. Естетичні вимоги до зовнішньої сторони юридичної діяльності. Правова культура, правосвідомість, етична культура.

Естетична культура юриста та її елементи: культура мови, культура зовнішнього вигляду, культура організації робочого місця, культура підготовки юридичних документів. Основні норми професійного етикету юриста. Коректність, точність, культура мови, культура почуттів та емоцій. Форми прояву естетичної культури юриста. Манера поведінки.

Роль зовнішньоестетичних факторів у підвищенні ефективності юридичної діяльності.

Службовий етикет юриста. Зовнішній вигляд юриста. Гігієна. Традиції і ритуали в юридичній практиці. Традиція вітання. Рукопошукання. Етикет і гігієна.

Культура поведінки юриста в соціальних мережах.

Література: 1, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 27, 28, 29, 34, 38, 45, 47, 49, 53, 54, 56.

4. Структура залікового кредиту дисципліни

“Етичні стандарти правничої професії”

(денна форма навчання)

Теми	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи загальної та професійної етики. Теми 1-3.					
Тема 1. Етика як наука про мораль. Право і мораль.	2	–	6	1	
Тема 2. Основні етичні категорії і цінності етики. Семинар 1. Етичні цінності і право.	4	2	6		
Тема 3. Сутність і завдання професійної етики юриста. Семинар 2. Юридична етика: поняття, види, джерела.	2	2	6	1	
Тема 4. Моральна культура як система ціннісних показників діяльності юриста. Семинар 3. Особливості моральної культури юриста. <i>Професійна деформація юриста</i>	4	2	6	1	2
Змістовий модуль 2. Застосування етичних стандартів правника в професійній діяльності. Теми 4-11.					
Тема 5. Етичні стандарти у здійсненні правосуддя. Семинарське заняття 4. Етичні засади здійснення правосуддя.	2	2	6	-	
Тема 6. Етика діяльності слідчого.	2	3	5	1	
Тема 7. Етика діяльності прокурора.	2		5	–	
Тема 8. Проблеми адвокатської етики. Семинар 5. Професійна етика слідчого, прокурора та адвоката.	2		6	–	
Тема 9. Проблеми етики в нотаріаті. Семинар 9. Професійна етика нотаріуса.	2	–	6		
Тема 10. Добросовісність як морально-етична складова діяльності юриста. Семинар 6. Принцип добросовісності в правовій діяльності.	2	2	6	1	
Тема 11. Етика ділового спілкування і діловий етикет.	4	2	6	–	
Тема 12. Естетична культура юриста. Семинар 7. Комунікативність та естетичні стандарти в діяльності правника.	2		6	–	2
Разом	30	15	70	5	4

(заочна форма навчання)

Теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Етика як наука про мораль. Право і мораль.	2		9
Тема 2. Основні етичні цінності і категорії етики.			9
Тема 3. Сутність і завдання професійної етики юриста. <i>Правове регулювання професійної етики юриста в Україні і світі.</i>			10
Тема 4. Моральна культура як система ціннісних показників діяльності юриста.			9
Тема 5. Етичні стандарти у здійсненні правосуддя.	2	2	9
Тема 6. Етика діяльності слідчого.			9
Тема 7. Етика діяльності прокурора.			10
Тема 8. Проблеми адвокатської етики.			9
Тема 9. Проблеми етики в нотаріаті. Семінар 9. Професійна етика нотаріуса.			10
Тема 10. Добросовісність як морально-етична складова діяльності юриста.			10
Тема 11. Етика ділового спілкування і діловий етикет.			10
Тема 12. Естетична культура юриста.			10
Разом	4	2	114

Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема: Етика як наука про мораль. Етичні цінності і право

Мета: поглибити теоретичне знання основних засад становлення моралі, головних етичних цінностей та їх зв'язку з правом.

Питання для обговорення

1. Походження етики як науки. Поняття «етос» і «мораль». Головні та специфічні завдання, структура етичного знання.
2. Функції етики. Її зв'язок з філософією, правом та іншими науками про людину.
3. Мораль як специфічний спосіб регулювання поведінки людини. Структура і функції моралі. Мораль і право.
4. Категорії етики як найзагальніші поняття про мораль: добро і зло, моральний обов'язок, моральна відповідальність, справедливість, совість. Їх місце в праві.

Практичне заняття № 2

Тема: Юридична етика: поняття, види, джерела

Мета: пізнати особливості професійної етики, сутність юридичної етики.

Питання для обговорення

1. Професійна етика як самостійна галузь етичної науки. Види професійної етики та їх гуманістична спрямованість.
2. Сутність юридичної етики. Особливості професії юриста.
3. Структура, види, джерела професійної етики юриста.

Практичне заняття № 3

Тема: Особливості моральної культури юриста

Мета: розглянути структуру та особливості моральної культури юриста, зміст і причини його професійної деформації.

Питання для обговорення

1. Моральна культура особистості: цінності, регулятиви та структура.
2. Особливості моральної культури юриста. Моральні вимоги до професійної діяльності правника.
3. Морально-професійні деформації, суб'єктивні та об'єктивні фактори їх виникнення. Правовий нігілізм.
4. Проблеми профілактики морально-професійних деформацій юристів.

Практичне заняття № 4

Тема: Етичні засади здійснення правосуддя

Мета: поглибити заняття щодо формування професійної етики судді, сприяти формуванню основних моральних принципів судочинства.

Питання для обговорення

1. Поняття та значення судової етики. Суспільне призначення суду.
2. Етика судового процесу.
3. Судова риторика. Дотримання правил етикету в судовому процесі.
4. Моральний зміст вироку.

Практичне заняття № 5

Тема: Професійна етика слідчого, прокурора, адвоката, нотаріуса

Мета: поглибити знання основ формування професійної етики слідчого, прокурора, адвоката і нотаріуса, сприяти формуванню основних принципів моральної культури особистості у професійній сфері.

Питання для обговорення

1. Специфіка реалізації моральних норм у діяльності слідчого. Етика слідчих дій.
2. Соціальні функції прокуратури. Моральні вимоги до прокурорів.
3. Суспільне призначення адвокатури. Загальні етичні вимоги до адвокатів. Основні принципи адвокатської етики.
4. Морально-професійні вимоги до організації роботи та діяльності нотаріуса.

Практичне заняття № 6

Тема: Принцип доброчесності в правовій діяльності

Мета: поглибити знання з проблематики доброчесності як морально-етичної та професійної категорії, різновидів застосування принципу доброчесності в правовій діяльності.

Питання для обговорення

1. Доброчесність як морально-етична категорія.
2. Принцип доброчесності державної служби.
3. Доброчесність як принцип правосуддя.
4. Академічна доброчесність.

Практичне заняття № 7

Тема: Комунікативність та естетичні стандарти в діяльності правника

Мета: вивчити особливості науково-дослідного процесу та його інформаційного забезпечення.

Питання для обговорення

1. Моральна культура спілкування.
2. Відкритість і замкненість, монологічність і діалогічність людської особистості.
3. Різноманітність передумов і вимірів людського спілкування: толерантність, повага, співчуття, дружба, любов.
4. Культура спілкування й етикет.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання (КПЗ)

Комплексне практичне індивідуальне завдання виконується самостійно кожним студентом у вигляді дослідження окремих практичних проблем розвитку науки та практичних аспектів наукової діяльності. Професійна діяльність вимагає від фахівців вмінь вирішувати принципово нові завдання, у тій чи іншій формі проводити дослідження і творчо використовувати досягнення науки та вдосконалювати свою кваліфікацію. Зміст дисципліни сприяє посиленню методологічної спрямованості навчального процесу у ЗВО, формуванню наукового світогляду у студентів, що є однією з умов підвищення якості їх підготовки. Це істотно наближує дисципліну до практичної сторони навчального і наукового процесу.

Комплексне практичне завдання з дисципліни “Етичні стандарти правничої професії” виконується самостійно кожним студентом у вигляді творчої роботи та розв’язання задачі, що потребує попереднього освоєння теоретичного матеріалу.

КПЗ охоплює усі теми курсу та виконується в спеціально заведеному зошиті поетапно у відповідності із наперед запропонованим студенту графіком виконання даного завдання. Метою виконання КПЗ є формування самостійного, творчого, динамічного, адекватного сучасності правового мислення, здатного до автономного аналізу правової реальності, науково-творчого пошуку.

Метою виконання КПЗ є оволодіння навиками дослідження основних проблем розвитку утвердження етичних стандартів правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника, доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

Варіанти КПЗ передбачені в окремому робочому зошиті дисципліни, який додається до робочої програми.

КПЗ оформляється відповідно до загальноприйнятих вимог. Кожен із пунктів ІНДЗ оцінюється за 100 бальною шкалою, а також виставляється підсумкова оцінка (як середнє арифметичне з усіх проміжних оцінок).

7. Тематика самостійної роботи студентів

1. Загальні цінності, правові цінності, цінності права – поняття та співвідношення.
2. Правові цінності і правова культура, правові традиції, правова свідомість.
3. Поняття, сутність та ознаки правових цінностей.
4. Формування і утвердження базових правових цінностей західної традиції права.
5. Класифікація та ієрархія правових цінностей: умовність процесу.
6. Універсалізм та релятивізм правових цінностей західної правової традиції.
7. Правові цінності як орієнтири реформування правової системи України.
8. Українські правові цінності: становлення, розвиток, утвердження.
9. Українські правові цінності у контексті євроінтеграції України.
10. Роль та значення правових цінностей в професійній діяльності юриста.
11. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: загальна характеристика.
12. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: вимоги до судді.
13. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: вимоги до адвоката.
14. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: вимоги до нотаріуса.
15. Правові підстави та методи ухвалення справедливих і обґрунтованих рішень в процесі професійної діяльності правника.
16. Принцип консенсусу як одностайне прийняття рішення. Процес узгодження волі сторін.
17. Протистояння загальної цілі та індивідуального інтересу. Компроміс як результат взаємних поступок сторін.
18. Медіація як позасудовий засіб забезпечення справедливості.
19. Види більшості. Відносна більшість, проста(абсолютна) більшість, кваліфікована більшість.
20. Вимоги законності, обґрунтованості та вмотивованості судового рішення в Україні. Межі судового розсуду (дискреції).
21. Перспективи запозичення українською правовою системою досвіду прийняття рішень у судах англійської системи правосуддя.
22. Методи прийняття справедливих рішень у міжнародних організаціях (одностайний, мажоритарний, консенсусний, метод “зважених” голосів).
23. Юридична професія і професійна відповідальність правника.
24. Відповідальність як філософське, соціальне та юридичне поняття
25. Поняття та види (типологія) професійної відповідальності правника
26. Проблема праворозуміння в зв'язку з роллю правника у сучасному суспільстві
27. Професійні обов'язки та права правника. Принципи юридичної професії.
28. Професійні обов'язки правника: загальна характеристика
29. Професіоналізм як професійний обов'язок правника
30. Професійні права та особливості діяльності правника
31. Принципи юридичної професії та уявлення і поведінка юриста.
32. Професійні дилеми та особистість правника
33. Етичні дилеми юриста
34. Приватне і професійне життя правника в контексті професійної відповідальності
35. Особистість правника
36. Дисциплінарна відповідальність і провадження щодо правника.
37. Дисциплінарна відповідальність правника: загальна характеристика
38. Дисциплінарне провадження і дисциплінарний проступок
39. Санкції та наслідки дисциплінарної відповідальності
40. Проблемні питання дисциплінарної відповідальності правника

41. Міжнародні стандарти професійної діяльності і відповідальності правника.
42. Дисциплінарна відповідальність правника в Україні та за кордоном.
43. Удосконалення рівня професійної відповідальності правника в Україні.
44. Загальні цінності, правові цінності, цінності права - поняття та співвідношення.
45. Правові цінності і правова культура, правові традиції, правова свідомість.
46. Поняття, сутність та ознаки правових цінностей.
47. Формування і утвердження базових правових цінностей західної традиції права.
48. Класифікація та ієрархія правових цінностей: умовність процесу.
49. Універсалізм та релятивізм правових цінностей західної правової традиції.
50. Правові цінності як орієнтири реформування правової системи України.
51. Українські правові цінності: становлення, розвиток, утвердження.
52. Українські правові цінності у контексті євроінтеграції України.
53. Роль та значення правових цінностей в професійній діяльності юриста.
54. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: загальна характеристика.
55. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: вимоги до судді.
56. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: вимоги до адвоката.
57. Формування основних вимог до представників юридичної професії у країнах західної правової традиції: вимоги до нотаріуса.
58. Правові підстави та методи ухвалення справедливих і обґрунтованих рішень в процесі професійної діяльності правника.
59. Принцип консенсусу як одностайне прийняття рішення. Процес узгодження волі сторін.
60. Протистояння загальної цілі та індивідуального інтересу. Компроміс як результат взаємних поступок сторін.
61. Медіація як позасудовий засіб забезпечення справедливості.
62. Види більшості. Відносна більшість, проста більшість, кваліфікована більшість.
63. Вимоги законності, обґрунтованості та вмотивованості судового рішення в Україні. Межі судового розсуду (дискреції).
64. Перспективи запозичення українською правовою системою досвіду прийняття рішень у судах англійської системи правосуддя.
65. Методи прийняття справедливих рішень у міжнародних організаціях (одностайний, мажоритарний, консенсусний, метод “зважених” голосів).
66. Юридична професія і професійна відповідальність правника.
67. Відповідальність як філософське, соціальне та юридичне поняття
68. Поняття та види (типологія) професійної відповідальності правника
69. Проблема праворозуміння в зв'язку з роллю правника у сучасному суспільстві
70. Професійні обов'язки та права правника. Принципи юридичної професії.

8. Тренінг з дисципліни

Тренінг є незамінним елементом системи навчання й розвитку в будь-якому навчальному закладі. Тренінг – це насамперед навчання, що опирається на досвід людини, а також допускає, що присутні на тренінгу люди, окрім отримання нової інформації, мають можливість відразу використати її на практиці, виробляючи нові навички.

Мета проведення навчального тренінгу: 1) інформування (про певні явища) та набуття учасниками тренінгу нових професійних навичок та умінь; 2) формування навичок співпраці, засад толерантності шляхом визначення межі власної терпимості та поваги до прав і свобод інших людей; 3) формування навичок логічного мислення, аналізу, вибору і презентації інформації та проблематики; 4) зміна стереотипів, поглядів на проблему, процес навчання, аби усвідомити його переваги та зрозуміти, що він може надавати наснагу та задоволення; 5) підвищення здатності учасників щодо позитивного ставлення до себе, так і життя; 6) пошук ефективних шляхів розв'язання поставлених проблем завдяки об'єднанню зусиль учасників в тренінговій групі; розвиток асертивної поведінки.

Тренінг з дисципліни включає поєднання методів колоквиуму та дискусії студентів в академічних групах за участі викладача з метою поглибленого вивчення тем дисципліни, які меншою мірою обговорювалися на семінарських заняттях та винесені як пріоритетні на самостійне опрацювання (див. список вище). Мета тренінгу – систематизація знань студентів з дисципліни з метою підвищення продуктивності підготовки до складання екзамену.

Тренінг проводиться наприкінці семестру на окремому занятті. За підсумками тренінгу викладач робить підсумок про рівень засвоєння студентами матеріалу тем дисципліни, винесених на самостійне опрацювання.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Етичні стандарти правничої професії” використовуються такі методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал за 100 – бальною шкалою з дисципліни “Історія держави і права зарубіжних країн та римське право” визначається як середньозважена величина, в залежності питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Письмовий екзамен	Разом
20	20	20	40	100%
Усне опитування під час занять (1-4 теми) – 5 балів за тему – макс. 20 балів. Модульна контрольна робота – макс. 80 балів	Усне опитування під час занять (5-12 теми) – 5 балів за тему – макс. 40 балів. Модульна контрольна робота – макс. 60 балів	Підготовка КППЗ – макс. 40 балів. Захист КППЗ – макс. 40 балів Участь у тренінгах – макс. 20 балів	Теоретичні питання (2 питання) – по 30 балів, макс. 60 балів Кейс (1 кейс) – макс. 40 балів	

Підсумковий бал за 100 – бальною шкалою з дисципліни “Етичні стандарти правничої професії” визначається як середньозважена величина, в залежності питомої ваги кожної складової залікового кредиту*:

*Відповідно до наказу ТНЕУ від 06.07.2015 р., № 400.

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний навчально-методичний комплекс дисципліни (ЕНМКД).	1-12
2.	Тестові завдання з курсу.	1-12
3.	Електронний варіант лекцій та матеріали для дистанційної форми навчання (система Moodle).	1-12
4.	Варіанти комплексних практичних індивідуальних завдань.	1-12
5.	Мультимедійний проектор Epson EB-S05 (1 шт.), рік виготовлення 2018, рік ведення в експлуатацію 2019. Ремонту не потребує. Інтерфейс: USB 2.0 Type A, USB 2.0 Type B, VGA in, HDMI in, Composite in, Cinch audio in, Wireless LAN IEEE 802.11b/g/n (optional)	1-12
6.	Програмне забезпечення базових інформаційних технологій: MS Office, телекомунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox).	1-12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Друковані видання

1. Бевзюк І. М., Ширяєва Л.М. Професійна комунікативна компетентність майбутнього прокурора: навч. посіб. Київ: Правова єдність: Алерта, 2014. 223 с.
2. Бігун В. Добросесність і правосуддя. (Філософія. Теорія. Практика). Київ: Інтерсервіс, 2021. 500 с.
3. Бралатан В. П. Професійна етика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. Закл. Київ: Центр учбової л-ри, 2011. 251 с.
4. Грищук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми. Київ: Атіка, 2007. 432 с.
5. Кацавець Р. С. Професійна етика юриста. Навчальний посібник. 2-е вид., доповнене. Київ: Алерта, 2022. 246 с.
6. Керівні положення Громадської ради міжнародних експертів щодо проведення оцінки добросесності, знань та практичних навичок кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду (ГРМЕ, 2018).
7. Кодекс етики працівників Національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/kodeks-etyku-pracivnykiv-nacionalnogo-antukorupciynogo-byuro-ukrayiny>
8. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів від 27.04.2017.
9. Кодекс суддівської етики від 22.02.2013.
10. Леко Б., Пелипчук С. Юридична етика: навчальний посібник. Чернівці: Книги – XXI, 2008. 280 с.
11. Лозовой В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.
12. Малахов В. А. Етика: курс лекцій. Острог: Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 2014. 213 с.
13. Меліхова Ю.А. Морально-професійна культура судді: історія і сучасність: монографія. Харків, Право, 2015. 217 с.
14. Павлишин Л. Г. Етика: навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2013. 275 с.
15. Петришин О. В., Зінченко О.В. Юридична деонтологія: посіб. для підгот. до заліків та іспитів. Харків: Право, 2017. 83 с.

16. Положення «Про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення» (ВККС, 2016).
17. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України (зі змінами і доповненнями). Правила професійної етики нотаріусів України / М-во юстиції України. Офіц. вид. Київ: Українська правова інформація, 2013. 95 с.
18. Правила поведінки працівника суду та Коментар / Держ. суд. адмін. України, Рада суддів України; [підгот.: О. Булка та ін.]. Київ, 2010. 39 с.
19. Професійна етика та культура поведінки працівника органів внутрішніх справ України: метод. посіб. для працівників ОВС / В. Л. Ортинський [та ін.]; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. Львів: ЛьвДУВС, 2009. 128 с.
20. Професійна етика юриста: підручник / [В. С. Бліхар та ін.; за ред. проф. В. С. Бліхара]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів; Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2016. 357 с.
21. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. Київ: Основи, 1995. 759 с.;
22. Резолюція «Професійна етика правосуддя» (2018).
23. Старосольський В. Принцип більшості / Пер. з нім. К. Поліщука; автор проекту і упорядник М. Петрів. Львів: Вид-во «Літопис», 2018. 312 с.
24. Тофтун М. Г. Етика: підручник; [2-е вид., випр., допов.]. Київ: Академія, 2019. 437 с.
25. Фіолевський, Д. П. Юридична етика: підручник. Київ: Алерта, 2017. 288 с.
26. Хрестоматія по юридической деонтологии: сб. нормат. актов (междунар. отеч. зарубеж.) об основных стандартах проф. деятельности юристов (с общ. коммент. к разд.) / сост. и общ. ред. О. Ф. Скакун. Харьков: Эспада, 2002. 443 с.
27. Beran, Harry. 2016. *The Consent Theory of Political Obligation*. London: Croom Helm.
28. Dworkin, Ronald. 2019. *Law's Empire*. London: Fontana Press.
29. Edmundson, William A. 1998. *Three Anarchical Fallacies*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
30. Feinberg, Joel. 1999. Supererogation and rules. *Ethics* 71: 276–88.
31. Gans, Chaim. 2017. *Philosophical Anarchism and Political Disobedience*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
32. Green, Leslie. 2000. *The Authority of the State*. Oxford: Clarendon Press.
33. Greenawalt, Kent. 2009. *Conflicts of Law and Morality*. Oxford: Clarendon Press.
34. Hage J. 2017. *Elementary logic for lawyers*. Oxford: Clarendon Press.
35. Harris, J. W. 1997. *Legal Philosophies*. London: Butterworths.
36. Harris, Paul (ed.). 1990. *On Political Obligation*. London: Routledge.
37. Hart, H. L. A. 1995. Are there any natural rights? *Philosophical Review* 64: 175–91.
38. Hart, H. L. A. 2018. *The Concept of Law*. Oxford: Clarendon Press.
39. Hohfeld, Wesley. 2017. *Fundamental Legal Conceptions as Applied in Judicial Reasoning*. New Haven, CT: Yale University Press.
40. Horton, John. 2020. *Political Obligation*. London: Macmillan.
41. Kamm, Frances. 2005. Supererogation and obligation. *Journal of Philosophy* 82: 118–38.
42. Klosko, George. 2018. *The Principle of Fairness and Political Obligation*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
43. Kramer, Matthew H. 1998. Rights without trimmings. In Matthew H. Kramer, N. E. Simmonds, and Hillel Steiner. 2020. *A Debate Over Rights*. Oxford: Oxford University Press, 7–111.
44. Kramer, Matthew H. 1999. In *Defense of Legal Positivism*. Oxford: Oxford University Press.
45. Kramer, Matthew H. 2011. Getting rights right. In Matthew H. Kramer (ed.), *Rights, Wrongs, and Responsibilities*. Basingstoke, UK and New York: Palgrave, 28–95.
46. Rawls, John. 1964. Legal obligation and the duty of fair play. In Sidney Hook (ed.), *Law and Philosophy*. New York: New York University Press, 3–18.
47. Raz, Joseph. 2006. The purity of the pure theory. In Richard Tur and William Twining (eds.), *Essays on Kelsen*. Oxford: Clarendon Press, 2020. 79–97.

48. Raz, Joseph. 2016. Practical Reason and Norms 2nd edn. Princeton, NJ: Princeton University Press.
49. Raz, Joseph. 2021. Ethics in the Public Domain. Oxford: Clarendon Press.
50. Schauer, Frederick. 2021. Playing by the Rules. Oxford: Clarendon Press. Soper, Philip. 2021.
51. Simmons, A. John. 2019. Moral Principles and Political Obligations. Princeton, NJ: Princeton University Press.
52. Soper, Philip. 2022. A Theory of Law. Cambridge, MA: Harvard University Press.
53. Williams, Bernard. 2022. Morality, the peculiar institution. In Bernard Williams, Ethics and the Limits of Philosophy. Cambridge, MA: Harvard University Press, 174–96.
54. Harris D.I., Boyle M.O. 2015. Law of the European Convention on Human Rights. London, Dublin, Edinburgh.
55. Kelly J.M. 2016. Historia zachodniej teorii prawa. Krakow: Wydawnictwo WAM.
56. Code of Recommended Standards for Bar "Examinem. Comprehensive Guide to Bar Admission Requirements 2002 / E. Moeser, M.F. Comeille. NCBE, ABA SLEAB, 2012.

Інтернет-ресурси

1. Президент України – www.prezident.gov.ua
2. Верховна Рада України – www.rada.gov.ua
3. Кабінет Міністрів України – www.kmu.gov.ua
4. Міністерство освіти і науки України – www.mon.gov.ua
5. Національна бібліотека України імені В. Вернадського – www.nbuv.gov.ua
6. Судова влада України – <https://court.gov.ua>
7. Національна асоціація адвокатів України – <https://unba.org.ua/>